

Министерство образования и науки Российской Федерации
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
«Северо-Восточный федеральный университет имени М.К. Аммосова»
Институт языков и культуры народов Северо-Востока Российской Федерации
Кафедра якутского языка

Утверждено
на заседании Ученого совета ИЯКН СВ РФ
Протокол № 1 от «4» сентября 2016 г.
Директор Тортоев Г.Г.

ПРОГРАММА

вступительного испытания (тестирование) для поступающих на базе СПО и ВО
профильной направленности по направлениям подготовки

44.03.05 – Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профили:

- Родной язык (якутский) и литература и Мировая художественная литература
- Родной язык (якутский) и литература и иностранный язык (английский)
- Родной язык (якутский) и литература и иностранный язык (китайский)

45.03.01 – Филология

Профили:

- Отечественная филология (якутский язык и литература)
- Прикладная филология (якутский язык)
- Прикладная филология (якутский язык (перевод))

Квалификация (степень):

Академический бакалавр

Форма обучения: очная

Якутск – 2016

1. Общие положения

Формы и условия проведения вступительных испытаний для поступающих определяются Ученым советом института и доводятся до сведения поступающих не позднее, чем за полгода до начала. Для экзаменуемых создаются необходимые к подготовке условия, желающие могут посещать бесплатные консультации.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100-балльной системе.

2. Определение содержания вступительных испытаний

Вступительные испытания должны определять уровень усвоения поступающими материала по якутскому языку и литературе, предусмотренного учебной программой школы и охватывать все минимальное содержание данной дисциплины, установленное соответствующим государственным образовательным стандартом. Вступительные испытания включают в себя вопросы по дисциплинам «Якутский язык» и «Якутская литература». Комплексный характер экзаменационной работы по якутскому языку и литературе позволит проверить и оценить уровень подготовки экзаменуемых с разных сторон компетенций: лингвистической, языковой, коммуникативной и общекультурной.

Ответ должен подтвердить достаточно полное знание материала по якутскому языку основных тем изученной программы.

3. Требования, проверяемые в ходе вступительных испытаний

Экзаменуемый должен показать и подтвердить:

- знание вопросов якутского языка по программе общего образования;
- знание основных произведений якутских писателей из школьной программы;
- владение якутским языком в его разговорной и литературной форме;
- знание истории родного языка, ее современного состояния и перспектив избранной специальности.
- способности анализа и обобщения знаний по якутскому языку и литературе.

4. Перечень основных учебных тем по дисциплине «Якутский язык» и «Якутская литература»

Вариант работы содержит по части I - 15 вопросов (1-15), по части II - 2 задания.

Распределение заданий по темам.

1.1 Лексика – 2

1.2 Фонетика - 1

1.3 Морфология - 3

1.4 Синтаксис – 2

2. Вопросы по произведениям якутских писателей

Распределение заданий по баллам (45 б.)

По I части –за каждый правильный ответ ставится 2 б.

По II части

1 задание (грамматический разбор и выполнение заданий) – 15 б.

2 задание (письменная работа) – 40 б.

Үөрэх кинигэлэрэ

1. Саха тыла. Морфология: 6 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2009.
2. Саха тыла. Морфология: 7 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2006.
3. Саха тыла: 8-9 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2004.
4. Саха литературата: 9 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1999.
5. Саха литературата: 10 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1994.
6. Саха литературата: 11 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 2000.

Эбии литература

1. П.С. Афанасьев Саха тылын лексикологията. Я., 1996.
2. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тыла. Лексика уонна морфология. Я., 2000.
3. Н.Д. Дьячковский. Саха тылын фонетиката. Я., 2000.
4. И.П. Винокуров, М.А. Черосов. Саха тылын синтаксиса. Судургу этии. Я., 1991.
5. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тылын синтаксиса. Холбуу этии. Я., 1996.
6. Окорокова В.Б., Попова М.П. Билинни саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., 2011.
7. Максимова П.В. 1960-80 -с сыллардаабы саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., изд-во СВФУ, 2010.

Методические рекомендации по проведению вступительных испытаний

Сдача вступительных испытаний проводится на открытых заседаниях экзаменационной комиссии с участием не менее трех человек. В состав комиссии, принимающей экзамен по направлению, входит не менее трех преподавателей кафедры якутского языка.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100балльной системе и объявляются на следующий день после оформления в установленном порядке протоколов заседаний экзаменационной комиссии.

На выполнение экзаменационной работы отводится 3 часа (180 минут).

Подготовка к выполнению работы – 10 мин.

Часть I включает 15 вопросов с кратким ответом. Среднее время выполнения одного задания этой части – 1-3 минуты. Ориентировочное время выполнения этой части работы – 50 минут.

Часть II включает 2 задания. На выполнение вопросов первого задания требуется от 3-7 минут. Ориентировочное время выполнения 1 задания – 30 минут.

Рекомендуемое время выполнения 2 задания II части, состоящей из одного задания с развернутым ответом (письменная работа) – 60 минут.

Самостоятельная проверка работы – 20 мин.

Демонстрационный вариант заданий вступительных испытаний по якутскому языку и литературе

Үлэ икки чаастаах.

Үлэ бастакы чааһыгар 15 боппуруос бэриллэр. Хас биирдии боппуруос хоруйун (эппиэтин) ыйыллыбыт миэстэбэ, соруудах аллараа өттүгэр, бэйэн суруйарын ирдэнэр. Эппиэккин тэйбэккэ, сурук эбэтэр атын бэлиэтэ суох суруй.

Үлэ иккис чааһа 2 соруудахтаах.

Бастакы соруудабы толорууга этии бэриллэр, ол этиини уонна этиигэ бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ыйыллыбыт соруудахтарынан ырытарын ирдэнэр. Тылы састаабынан, санга чааһынан, ситимнэри арааһынан ырытыылары оноробун. Этиини тутулуунан ырытарга этии тиибин, арааһын, састаабын ыйабын.

Иккис соруудахха айан суруйуу тиэмэтэ бэриллэр. Ирдэбилинэн айан суруйуу 120 тыллаах эбэтэр онтон ордук буолуон сөп, ол эрэри 100 тылтан абыһа суох буолуохтаах. Бэриллибит тиэмэни толору арыян суруйарга дьулуһабын.

I чааһа

Үлэ I чааһыгар бэриллэр соруудах наарданыыта маннык буолар.

1, 4, 6 – саха тылын морфологиятыгар ыйытыылар. Холобур, санга чааһын, тыл састаабын быһаарыы.

2 – фонетика соруудаба. Холобур, аһаҕас уонна бүтэй дорҕоон систематын уратытын, дорҕоон наарданыытын, уларыыытын быһаарыы.

3, 8 - лексика ыйытыылар. Холобур, тыл суолтатын, араастарын, биирдэм эбэтэр тыл ситиминэн бэриллэр тыл уратыларын быһаарыы.

5, 7 – синтаксис соруудахтара. Холобур, этии арааһын, этиигэ тыллар ситимнэһиилэрин, ситим араастарын, ньыматын быһаарыы.

9 – 15 – саха литературатыгар билиини тургутан көрөр ыйытыылар.

1. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыл ханнык санга чааһа буоларын суруй.

Халын хаар бүк түһэн, тииттэр лабаалара аллара санныыспыттар.

Эппиэтэ:

2. Саха алфавитыгар баар аһаҕас дорҕоон ахсаанын ый.

Эппиэтэ:

3. Бу этиигэ туттуллубут сомоҕо домоҕу биир тылынан солбуйан туспа суруй.

Окко киирэр кэм буолла да, Сэмэн оҕонньор биллибэтэ. Кулубаба барбыт үнсүү эмиз таасты тимирдэ.

Эппиэтэ:

4. Бу этиигэ киирбит аат тыллары булан, туспа уһул, ханнык түһүк туттуллубутун быһааран суруй. **Уокка оттор маһы бэлэмнээн баран, Микиитэ быыкаайык хотуурун сүгэн эһэтин аахха тийэн, дулбалары тула көтө сылдьан охсон кулунаайдаабытынан барда.**

Эппиэтэ:

5. Бу этии арааһын быһааран суруй. **2. Өлөксөй алаады сурабын истэн, отуу таһыгар олорбохтоон баран, дьиэтигэр табыста.**

Эппиэтэ:

6. Бэриллибит этиигэ көмө тыллары булан, сыстар тылларын кытта туспа суруй.

Мин ары сабатыгар тийэ оҕустум, сотору үрдүбүнээҕи маһым кураанах мутугар кэҕэ кэлэн олоро биэрдэ.

Эппиэтэ:

7. Бу этиини сирэй саҕаны киллэрэн уларытан суруй.

Мин оройуон кииниттэн командировкаҕа сылдьарым, Чаран нэһилиэгэр баран иһэрим туһунан быһыта-орута кэпсээн биэрэбин.

Эппиэтэ:

8. Бэлиэтэммит тылга синонимны тыллары булан суруй. **Чаччаччы хаппыт хагдан сэбирдэхтэр суолга үктээтэх аайы тыастара хачыгырас.**

Эппиэтэ:

9. Бу кэрчик ханнык айымньыттан ылыллыбытын ааптарын (псевдоним) кытта суруй.

“Аны биирдэ дьүһүн кубулунан,

Быста-быста салбанан,

Тимирэ-тимирэ күөрэйн,

Өлө-өлө тиллэн көрүөбүн...”

Эппиэтэ:

10. “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхоҕо Туйаарыма Куо, Айталын Куо, Кыыс Ньургун, Сабыйа Баай хотун, Аан Алахчын хотун ханнык дойду дьахталлара буолалларын быһааран суруй.

Эппиэтэ:

11. Бэриллибит кэрчик ханнык айымньыга баарын быһаар. Эппиэтэ 3 тыллаах.

“Алыс уйан абылас буолбут,

Олус уйан олоругас буолбут,

Сыта уйан сыыгынас тыыннаммыт...”

Эппиэтэ:

12. Алексей Андреевич Иванов-Күндэ саха литературатыгар ханнык жанры киллэрсибитин ый.

Эпπιэтэ:

13. Бу кэрчик ханнык айымньыга ким мэтириэтэ буоларын быһаар.

“Салгыннаабыт хара сирэйдээх, дэхси бөдөн тиистээх, мичээрдээбит киэн харахтаах, дадайбыт киһи...”

Эпπιэтэ:

14. Алампа магнайгы айымньытын аатын, жанрын ый.

Эпπιэтэ:

15. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр Новгород сиригэр хорсуннук кыргыһан өлбүт саха буойуннара хохуйуллубут айымньы аатын, ааптарын быһааран суруй.

Эпπιэтэ:

II чааһа

1. Бэриллибит этиини, бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ырытыы.

Этиигэ аннынан тардыллыбыт 2 тылы састаабынан: тыл олобун, дорбуон уларыйыытын көрдөрөн ырытыы. Анаан бэлиэтэммит 2 тылы сана чааһынан ырытыы: сана чааһын, тыл олобун, үөскээһинин уонна уларыйыытын. Этиигэ тыллар ситимнэрин табатык оноруу.

Киэһэлик Даарыйа эмээхсин үлэтиттэн сынньанар, үс атахтаах төгүрүк остуолун бэйэтин диэки сыҕарыта тардынан ытыһынан соппохтуур.

Бу этиигэ маннык ырытыылары онор.

1. Аннынан тардыллыбыт тыллар олохторун туспа ый.

2. Бэлиэтэммит тыллары сана чааһынан быһааран суруй.

3. Этииттэн көрөн, бэриллибит тыл ситимнэхэр ылын эбии суруй:

Киэһэлик ...

... сынньанар

... соппохтуур

Даарыйа...

... диэки

... атахтаах

сыҕарыта...

2. Тэттик айан суруйуу

Холобур, темата: Саас кэлиитэ

Айан суруйуу сүрүн ирдэбиллэрэ

Айан суруйуу тиэмэтэ көнүл, айымньыга сыһыарыллыбат, ол эрэри айымньыттан холобурдуохха сөп. Экзамен вариантыгар биир тиэмэ бэриллэр. Экзамен кыттааччыта бу үлэтин толкуйдаан, былааннаан, биир кэлим суруйууну ситиһэргэ дьулуһуохтаах.

Манна туттарааччы бэриллибит тиэмэни бэйэтэ анаарар, ырытар-сыаналыыр дьобура, төрөөбүт литературатын, бэриллибит тиэмэни билэр таһыма көстүөхтээх. Айан суруйууга экзаменна кыттааччы маннык сүрүн ирдэбиллэри тутуһуохтаах.

- айан суруйуу тутулун тутуһуу;
- этии тутулун кэспэктэ ситимнээхтик суруйуу;
- сурук бэлиэтин, таба суруйуу быраабылатын билии, сөпкө туһаныы;
- уус-ураннык суруйары ситиһии;
- айымньыттан эбэтэр истэн уус-уран быһа тардыылары туһаныы;
- суруйуу тиэмэтин, проблематын, санаатын табатык өйдөөн суруйуу;
- бэйэ сыаналааһына, табыгастаах түмүгү оңоруу.